

Drago Roksandić i Ivana Cvijović Javorina, ur. *DESNIČINI SUSRETI* *2005.-2008. ZBORNIK* *RADOVA.*

Zagreb: Centar za komparativnohistorijske i interkulturalne studije, 2010.

Godine 2005. obnovljeni su *Desničini susreti*, utemeljeni još 1989. godine, i to na stotu obljetnicu rođenja književnika Vladana Desnice (1905.-1967.) u suradnji *Desničinih susreta* Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije Zavoda za hrvatsku povijest (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), Odsjeka za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Hrvatskog društva pisaca i Srpskog kulturnog društva „Prosvjeta“. Ovaj zbornik čine izlaganja sa skupova održanih od 2005. do 2008. godine, a ona izlaganja sa skupova iz 2009. kao i 2010. godine objavit će se u posebnim svescima. Sam zbornik dio je novopokrenute biblioteke *Desničini susreti* Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije. Uz navedeni zbornik, do sada su publicirana još dva djela: studija Ivana Basića *Od domus episcopi do Kule Jankovića. Prostorni razvoj kule Stojana Jankovića u Islamu Grčkom* te zbornik radova *Zapisi iz Gornjih Ravnih kotara: etnološki, povijesni i muzeološki prilozi o Islamu Latinskom, Islamu Grčkom, Kašiću i Podgradini* urednica prof. dr. sc. Ivane Černelić i dr. sc. Marijete Rajković Iveta.¹

Zbrnik radova *Desničini susreti 2005.-2008.* sastoji se od, uz uvodnu i pozdravnu riječ prof. dr. sc. Siniše Tatalovića, izaslanika predsjednika RH S. Mesića, dvadeset i četiri članka, priloga, kazala imena i kratkih bilježaka o autorima članaka.

Proučavajući članke objavljene u zborniku, primjećujemo tri tematska okvira. U prvi bi ušli članci koji problematiziraju književni opus i rad Vladana Desnice (Dušan Marinković, „Geneza jednog sukoba“, Tonko Maroević, „Zgusnute kaplje. Pretpostavke za čitanje Desničinih stihova“, Šime Pilić, „Ponešto o stablu i krajoliku u prozi Vladana Desnice“, Stanislava Barać, „Značenje pejzaža u Desničini

1 Više u: Drago Roksandić, „Riječ unaprijed“, u: *Desničini susreti 2005.-2008. Zbrnik radova*. Ur. Drago Roksandić i Ivana Cvijović Javorina (Zagreb: Centar za komparativnohistorijske i interkulturalne studije, 2010.), 7.

'Impresijama iz sjeverne Dalmacije', Zvonko Kovač, „Dvojna pripadnost (više)pripadnost) opusa. O kulturi, razgovora (metodologiji pisanja) o pripadnosti pisaca“, Davor Dukić, „Nekoliko imagoloških opaski o *Zimskom ljetovanju* i Desničinih susretima“, Dragan Bošković, „Identitet roman: *Proljeća Ivana Galeba* Vladana Desnice“, Dušan Marinković, „Nove spoznaje o Vladanu Desnici“ i Drago Roksandić, „O Vladanu Desnici i 'Desničinih susretima'“. Drugu skupinu bi činili članci metodološko-teorijskog karaktera (Krešimir Nemeč, „Prokletstvo zaborava. Neki problemi hrvatske književne historiografije nakon raspada Jugoslavije“, Marina Protrka, „Kanon i drugi. Distinktivnost i restriktivnost književnog kanona u hrvatskoj književnosti 19. stoljeća“, Stanislava Barać, „Reprezentacija žene u beogradskoj periodici iz vremena međuratne Jugoslavije“, Ivan Majić, „Književnost globalizacije ili globalizacija književnosti?“, Ida Ljubić, „Devetnaestostoljetne bosanske kronike: istraživačke kontroverze“, Zrinka Blažević, „Kako misliti kulturu: suvremene teorije kulture i problem kulturne razlike“, Saša Božić, „Nacionalizam u transnacionalnom prostoru: od socijalnog prostora do hiper-teritorija“, Aleksandar Bošković, „Zarobljeni identiteti: između 'Balkana' i 'Evrope'“, Elvio Baccarini, „Naionalne manjine multikulturalizam i jednakost“). Treću skupinu označili bi radovi koji su svojevrstne studije slučaja (Sanjin Kodrić, „Reprezentacija i skandal: *Djelidba* S. Kulenovića u kontekstu kulture pamćenja jugoslavenskog socijalizma“, Marijana Bijelić, „Tvorba identiteta i drugosti u romanu 'Baj Ganjo' Aleka Konstantinova“, Maša Kolanović, „Kome treba 'identitet'? Esejistika Dubrave Ugrešić“, Marija Grujić, „Usmena naracija, identitet i lična istorija. Pitanja jezičnih formi i kulturnog samoopredeljenja u publikaciji *Romkinje: Biografije starih Romkinja u Vojvodini*“, Lana Molvarec, „Između eskapizma i nomadologije. Deleuze/Guattari i Hakim Bey u arkadiji Šoljanovih *Izdajica*“, Isidora Jarić, „Kontrakultura virtuelnih utočišta u savremenoj srpskoj prozi: Vladimir Arsenijević, Srđan Valjarević, Barbara Marković“).

Svi navedeni tekstovi su po kvaliteti na visokoj razini te u većini slučajeva daju svjež i nadasve inspiriran pristup književnim ili kulturno-povijesnim temama, uključujući pritom i nove pristupe u tzv. imagologiji. Austrijski anglist i književnik Franz Stanzel, jedan od teoretičara kulture i književnosti, definirao je imagologiju (kojom se uglavnom bavi u svojim djelima) kao proučavanje predodžaba o nekoj stranoj naciji, o njenoj kulturi, instituciji i sl. kroz odraze u književnosti.² To se proučavanje u biti fokusira na određene stereotipe, tražeći njihove izvore, varijacije, povijesne utjecaje, i sl. Pritom se dobiva novi aspekt u proučavanju mnogo širih pojmova i pojava, kao što su identiteti ili kolektivni identiteti u pojedinim razdobljima. Tako primjerice Davor Dukić u radu „Nekoliko imagoloških opaski o *Zimskom ljetovanju* i Desničinih susretima“ koristi Desničin poznati roman kao „najimagotipskije djelo“ tog autora.³ Njegovo novo odnosno drugačije čitanje segmenata Desničina djela istovremeno je izrazito ukorijenjeno u kulturnohistorijskim/

2 Preuzeto od: Heinz Antor, *Refractions of Germany in Canadian Literature and Culture* (Walter de Gruyter, 2003.), 213.

3 Imagotip je ustvari riječ bliska „stereotipu“, međutim nudi nešto veću teorijsku širinu: dok stereotip ukazuje na nepromjenjivost slike, imagotip ostavlja otvoren prostor za neku vrstu promjene. Vidi: Manfred S. Fischer, „Komparatistische Imagologie. Für eine interdisziplinäre Erforschung national-imagotyper Systeme“, u: *Zeitschrift für Sozialpsychologie* 10 (1979.), 34. Upravo se na citirani tekst u velikoj mjeri osvrće i Davor Dukić u svom tekstu.

povijesno-političkim problemima Hrvatske, Dalmacije i Zadra tijekom Drugog svjetskog rata i književno-teorijskim pristupima u imagologiji, koji autoru služe u temeljnoj analizi Desničina romana. Radi se o izuzetno zanimljivom aspektu, čija teorijska intenzivnost možda nadilazi i same Desničine misli izražene u *Zimskom ljetovanju*.

Upravo spominjani, ali i neki drugi članci, iako strogo gledano književno-teorijski napisani, otvaraju nova pitanja i nove načine gledanja na već davno obrađena djela u tradicionalnom smislu. Interdisciplinarnost, oduvijek jedna od osnovnih vodilja *Desničinih susreta*, također je prepoznatljiva odlika ovog zbornika. Članak Zrinke Blažević „Kako misliti kulturu: suvremene teorije kulture i problem kulturne razlike“, otkriva čitateljima bogatu, a kod nas slabo poznatu historiografiju kulturalnih studija. Autorica u svojem članku iznosi čitavu plejadu starijih i novijih autora koji su se bavili teorijom kulture, od Norberta Eliasa do Michela Foucaulta i Slavuja Žižeka, svrstavajući pojedine autore u kategorije čiji oslonac čine jezgre nacionalnih historiografija kao specifikum (pa se tako, prema autorici razlikuju pristupi primjerice britanske i njemačke historiografije), ali ujedno i epistemološke jezgre pojedinih viđenja. Zrinka Blažević pokazuje složenost teorija kulture koja u dugom razdoblju zaokuplja vodeće filozofe, povjesničare, psihologe, sociologe i ostale stručnjake tijekom druge polovice 20. stoljeća. Primjetno je da se autorica ne osvrće na poimanje kulture u 19. i na početku 20. stoljeća, a strukturalističko shvaćanje tek spominje. Tako, primjerice, kulturna povijest ili vizije iste Petera Burkea ne pronalaze mjesto u ovom prikazu povijesti kulture. Autorica međutim izborom suvremenijih autora koji su se bavili problemima kulturalnih studija uspijeva naglasiti različitosti u pristupu i tretiranju pojma kulture, pritom jasno izražavajući i vlastiti odgovor na to što je, odnosno kako misliti kulturu.

Problemom kulture bavi se i Aleksandar Bošković, govoreći o današnjem i prošlom identitetu Srba i Srbije, odnosno Balkanu kao kulturološkom pojmu koji čini taj identitet. Bošković vješto slaže i definira kako stranu, tako i hrvatsku, srpsku ili makedonsku literaturu o Balkanu i kako je u njoj on predstavljen s obzirom na problem identiteta. Čudno je i šteta, što su pritom zaboravljena djela Trajana Stojanovića o Blakanu, kao i nekih drugih francuskih povjesničara i antropologa, koji su svoje priloge i radove objavljivali u časopisu *Annales*. Ono što je međutim važno obilježje Boškovićevog rada jest da su obrazložena mišljenja koja odudaraju od tradicionalnih ocjena, ali taj pluralizam mišljenja, koliko god raznim jezikoslovcima bio kontroverzan, može se tumačiti kao otvaranje novog prostora slobode mišljenja i nesputanosti političkim ocjenama. S tog stajališta Bošković promatra probleme današnje Srbije koje u suštini definiraju identitet Srba, ali i neke prijašnje probleme, koji su bili dio jednog, jugoslavenskog identiteta, a sada su dio drugog (hrvatskog, srpskog, itd.). Tako u oči upada i njegovo viđenje jezika. Svjesno ili ne, autor pokušava izbjeći bilo kakve povijesne argumente ili se koristiti

povjesničarskim tezama i načinima promatranja problema; dapače, on navodi kako treba koristiti kritičku aparaturu antropologije, sociologije, političkih znanosti, filozofije, izostavljajući pritom povijest. Kroz to se da zaključiti koliko je teško breme upravo studija prošlosti zemalja bivše Jugoslavije u utvrđivanju današnjih kulturoloških odrednica i poveznica. S druge strane, iz palete problema koje Bošković napominje da obilježavaju srpsku javnost današnjice, vrlo se lako vide poveznice s današnjom Hrvatskom, ali još jasnije i brojne razdjelnice.

Ovdje istaknuti članci nisu jedini model članaka koje nam donosi zbornik *Desničini susreti 2005.-2008.* Manje teorijski, a više konkretno-problemski usmjereni su članci poput onoga Krešimira Nemeca o problemima hrvatske književne historiografije nakon raspada Jugoslavije. U tom članku autor obrađuje odnose povijesno-političkih promjena u Hrvatskoj s književnim stvaralaštvom i općenitom književnom baštinom. Nemeč stavlja poseban naglasak na raznovrsne historiografske prakse i pristupe pojedinih povjesničara književnosti, no razrađuje i *damnatio memoriae* nekih autora u Hrvatskoj te političku, povijesnu i kulturnu pozadinu te sudbine. On navodi i paletu problema koji prije, a i nakon 1990. nisu obrađivani ili uvršteni u hrvatsku povijest književnosti, iako to po objektivnim kriterijima zaslužuju. Tako primjerice navodi kako se često radilo propuste u smislu neobrađivanja književnosti hrvatske dijaspore, zatim bošnjačkohercegovačkih i srpskih autora koji su djelovali u Hrvatskoj ili pak autora koji su se deklarirali kao Jugoslaveni. Također, Nemeč se osvrnuo i na nedostatak ženske perspektive povijesti književnosti koji je i danas primjetan. Iako je Nemeč u svom zaključnom odlomku integrirao u svoju analizu pojmove Haydena Whitea, praktična razina lociranja problema i pokušaja usustavljene analize nadilaze teorijski značaj ovog članka. U fokus je tako stavljena i tipologija srpskih pisaca u Hrvatskoj koju je ponudio Stanko Lasić i koju Nemeč pokušava revalorizirati, odnosno ukazati na nužnost i potrebitost novijeg pristupa istoj temi. Upravo se na tu temu kasnije nadovezao Drago Roksandić u završnom članku zbornika, nudeći smjernice po kojima bi se danas mogla strukturirati nova tipologija srpskih pisaca, intelektualaca i kulturnih stvaraoca u Hrvatskoj.

Kultura pamćenja, koju Nemeč rubno dotiče u svojem članku, osvrćući se na Mauricea Halbwachsa, Pierrea Noru ili Jana Assmana, jedna je od podtema mnogih tekstova. Primjetno je također proučavanje i pronalaženje tzv. „Drugog“ u nekim povijesnim okolnostima, analiza određenih diskursa, testiranje poststrukturalističkih teza na primjerima iz rodne, kulturne ili političke prošlosti Hrvatske ili Srbije. Međutim, takav pristup u najčešćim slučajevima nije „neprirodno“ ili „umjetno“ nametnut temama koje su na određen način povezane s Vladanom Desnicom. U zborniku se na taj način demonstrira visoka razina povijesnog narativa koji se može pronaći i u samoj Desničinj biografiji i u njegovom stvaralaštvu. Stoga nije ni čudo

da uz književno-teoretičarske pristupe prevladavaju povjesničarski. U ostalome, od samih početaka *Desničinih susreta*, povjesničari poput Ljube Bobana (1933.-1994.), Ivana Očaka (1920.-1994.) ili Drage Roksanđića sudjeluju ili su sudjelovali aktivno u programu i organizaciji *Susreta*. Objašnjavajući odrednice prvih *Desničinih susreta* 1989. godine, Drago Roksanđić je ukazao na racionalno i dugoročno osmišljen program susreta, koji se uz neke promjene 2005. godine mogao ponovno postaviti na noge, a unatoč drugačijim okolnostima njegovi su ciljevi vjerojatno jednako potrebni i poželjni kao i u 1990-ima. Tim projektom radi se i na određenoj *Geschichtsaufarbeitung* u hrvatskoj i srpskoj historiografiji i kulturi općenito, budući da on na nov i otvoren način spaja hrvatske i srpske intelektualce te njihove osvrte na zajedničku prošlost.

— **Nikolina Šimetin Šegvić** [povijest]

EKONOMSKA I EKOISTORIJA: časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša,

broj 5, Zagreb 2009., 274 str.

Godine 2009. časopis *Ekonomska i ekohistorija: časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša*, popularno nazvan *Eko-Eko*, ušao je u svoju petu godinu izlaza. Radi se o dovoljno dugom periodu da se može govoriti o tradiciji. Prije svega o tradiciji kvalitete, a ona se, između ostaloga, očituje u konstantnosti objavljivanja tematskih brojeva. Nakon drugog broja započela je primjena tog modela, pa je tako 2006. godine tema bila „Bolesti, gospodarstvo i okoliš“, 2007. „Ljudi i rijeke (vode)“, a 2008. „Šume i ljudi“. Peti broj časopisa, kojeg ovdje prikazujemo, sadrži temu „Lov i ljudi“. Lov i odnos društva prema toj aktivnosti obrađen je iz raznih kutova gledišta: prije svega iz ekohistorijskog, zatim društvenohistorijskog, te kulturnohistorijskog.

Pro Tempore

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 8/9, 2010.-2011.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti
godina VII, broj 8-9, 2010-2011.

Glavni i odgovorni urednik
Filip Šimetin Šegvić

Počasni urednik
André Burguière

Uredništvo
Tomislav Brandolica, Marko Lovrić,
Andreja Piršić, Filip Šimetin Šegvić,
Nikolina Šimetin Šegvić, Stefan
Treskanica

Urednici pripravnici
Marta Fiolić, Kristina Frančina, Sanda
Vučićić

Redakcija
Tomislav Brandolica, Marta Fiolić,
Kristina Frančina, Marko Lovrić,
Andreja Piršić, Nikolina Šimetin Šegvić,
Filip Šimetin Šegvić, Stefan Treskanica,
Sanda Vučićić

Tajnica uredništva
Martina Borovčak

Recenzenti
dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Ivo Banac
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Ivan Botica
Miodrag Gladović, d.i.e.
dr. sc. Borislav Grgin
dr. sc. Mirjana Gross
dr. sc. Željko Holjevac
dr. sc. Nenad Ivić
Branimir Janković, prof.
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić
mr. sc. Hrvoje Klasić
dr. sc. Isao Koshimura
dr. sc. Mirjana Matijević Sokol
dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Radivoj Radić
Danijel Rafaelić, prof.
dr. sc. Drago Roksandić
dr. sc. Relja Seferović
dr. sc. Boris Senker
Marina Šegvić, prof.
dr. sc. Božena Vranješ-Šoljan

Lektura i korektura
Marta Fiolić
Ana Jambrišak
Vedrana Janković
Nikolina Kos
Marko Pojatina
Tihomir Varjačić
Tajana Vlaisavljević

Dizajn i priprema za tisak
Tomislav Vlainić
Lada Vlainić

Prijevodni s engleskog jezika
Tomislav Brandolica
Jelena Krilanović
Tina Kužić, prof.
Marko Lovrić
Marija Marčetić
Judita Mustapić
Andrea Pečnik
Marko Pojatina
Prijevodi s njemačkog jezika
Sara Katanec
Mirela Landsman Vinković
Azra Plićanić Mesić, prof.
Filip Šimetin Šegvić
Prijevodi s francuskog jezika
Marta Fiolić
Tea Šimičić
Marina Šegvić, prof.
Mihaela Vekarić
Prijevodi sa slovenskog i srpskog jezika
Krešimir Matešić
Prijevodi s talijanskog jezika
Marina Šegvić, prof.

Izdavač
Klub studenata povijesti - ISHA
Zagreb

Tisak
ZT ZAGRAF

Naklada
Tiskano u 300 primjeraka

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim
radovima izražavaju isključivo stavove
autora i ne predstavljaju nužno stavove
i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdavanje ovog časopisa financijski su
omogućili:
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu,
DTM GRUPA d.o.o.,
NARCOR d.o.o.,
TRANSPORTI KRAJAN d.o.o.,
HEMA d.o.o.,
KEMOKOP d.o.o.,
EUROGRAF d.o.o.,
Privatne donacije: S. S., M. F., prof.
dr. Drago Roksandić, Marko Lovrić,
Filip Šimetin Šegvić, Nikolina Šimetin
Šegvić, Tomislav Brandolica.

Redakcija časopisa Pro tempore svim
se donatorima iskreno zahvaljuje na
financijskoj podršci!
Redakcija se također posebno
zahvaljuje gospodinu Zlatku Ožboltu,
dia na trudu i pomoći. Zahvaljujući
njemu, put do izdavanja ovog broja
bio je mnogo lakši. Gospodinu Zoranu
Ivankoviću isto tako dugujemo veliku
zahvalu što nam je izašao u susret
prilikom tiskanja časopisa.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva:
Klub studenata povijesti - ISHA
Zagreb
(za: Redakcija Pro tempore),
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

E-mail:
pt.redakcija@gmail.com
phillip.simetinsegvic@gmail.com